

รายงานสรุป การเดินทางศึกษาดูงาน

เรื่อง “การดูแลสิทธิผู้ต้องขังและการแยกการควบคุม
ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาด”

ณ เรือนจำพิเศษเชียงใหม่

8 กุมภาพันธ์ 2567

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพ

สารบัญ

	หน้า
ส่วนที่ ๑ คำนำ	๑
ส่วนที่ ๒ ข้อมูลของเรือนจำพิเศษมีนบุรี	๕
ส่วนที่ ๓ ประเด็นการหารือและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น เรื่อง “การดูแลสิทธิผู้ต้องขังและการแยกการควบคุมผู้ต้องขัง ระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาด”	๙
ส่วนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ	๑๘
ส่วนที่ ๕ ประมวลภาพการเดินทางศึกษาดูงาน เรื่อง “การดูแลสิทธิผู้ต้องขังและการแยกการควบคุมผู้ต้องขัง ระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาด” ณ เรือนจำพิเศษมีนบุรี	๒๒

ส่วนที่ ๑ คำนำ

หลักการและเหตุผล

คณะอนุกรรมการด้านสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพ ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพและการคุ้มครองผู้บริโภค วุฒิสภา ซึ่งมีหน้าที่และอำนาจในการพิจารณาศึกษา รวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง และปัญหาเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพ และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรในด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อร่วมกันพิจารณาปัญหาอันเกิดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพ รวมทั้งผลักดันให้มีการพัฒนากฎหมายให้มีประสิทธิภาพ ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดไว้

คณะอนุกรรมการด้านสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพได้รับมอบหมายให้พิจารณาศึกษารายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยตั้งแต่ปี ๒๕๖๒ – ๒๕๖๕ ซึ่งเป็นรายงานที่ติดตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ระหว่างเดือนมกราคมถึงธันวาคม เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่า รัฐได้คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญ กฎหมายภายในประเทศ สนธิสัญญา ระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมาตรฐานสากลหรือไม่ รายงานฯ ได้มีการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง หัวข้อสิทธิในกระบวนการยุติธรรมซึ่งได้ประเมินสถานการณ์เกี่ยวกับปัญหาเรือนจำแออัด และคณะอนุกรรมการจึงได้มีการติดตามแนวทางการแก้ไขปัญหาเรือนจำแออัดมาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งได้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเรือนจำแออัด ทั้งการดูแลสิทธิผู้ต้องขัง ทั้งเรื่องสิทธิการรักษาพยาบาล การลดวันต้องโทษ การพักการลงโทษ รวมทั้งสิทธิการได้รับอภัยโทษ

นอกจากนี้ ประเด็นการดูแลสิทธิผู้ต้องขังดังกล่าว ทั้งตามรายงานฯ และองค์การอิสระภาคประชาสังคมได้มีข้อเสนอและข้อเรียกร้องให้มีการแยกการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาด เนื่องจากกฎหมายได้มีการสันนิษฐานว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างการพิจารณาคดีทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาลงโทษ และได้รับการรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ วรรคสอง และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ดังนี้

- **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ วรรคสอง**

“ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษา อันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

- **กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง**

ข้อ ๑๔ กำหนดว่า “บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดทางอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด”

- **ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน**

ข้อ ๑๑ กำหนดว่า “ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาคดีที่เปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี”

สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการทางอาญาต่าง ๆ ซึ่งตามหลักการที่สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ควรมีการกำหนดแนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีให้มีความสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ดังนี้

- **กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง**

ข้อ ๑๑ (๒) ก. กำหนดว่า “ยกเว้นในสภาพการณ์พิเศษ ผู้ต้องหาต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้ต้องโทษ และต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างออกไปให้เหมาะสมกับสถานะที่ไม่ใช่ผู้ต้องโทษ

ข้อ ๑๑ (๓) กำหนดว่า “ระบบราชทัณฑ์ต้องประกอบด้วย การปฏิบัติต่อนักโทษ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะให้นักโทษกลับตัวและฟื้นฟูทางสังคม ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และต้องได้รับการปฏิบัติให้เหมาะสมกับสถานะทางกฎหมาย”

- **ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง**

(ข้อกำหนดแมนเดลา – Mandela Rules)

ข้อกำหนดแมนเดลา คือ ข้อกำหนดแห่งสหประชาชาติที่วางมาตรฐานขั้นต่ำในการบริหารจัดการเรือนจำที่ดี รวมทั้งวางมาตรฐานให้มีการเคารพสิทธิของผู้ต้องขัง มีหลักการพื้นฐาน ๕ ประการ ได้แก่

๑) ผู้ต้องขังพึงได้รับการปฏิบัติ ด้วยความเคารพต่อศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์

๒) ห้ามการทรมานหรือการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังด้วยความทารุณ

๓) ให้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยคำนึงถึงความต้องการขั้นพื้นฐานโดยไม่เลือกปฏิบัติ

๔) วัตถุประสงค์ของเรือนจำ คือ การคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยและลดการกระทำผิดซ้ำ

๕) ผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่ ผู้ให้บริการด้านต่าง ๆ ในเรือนจำและผู้เข้าเยี่ยม จะต้องได้รับความปลอดภัยตลอดเวลา

กรมราชทัณฑ์ได้มีการนำข้อกำหนดแมนเดลา มาয়าระดับการปฏิบัติงาน ทั้งระบบ ตั้งแต่การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังให้มีความเหมาะสม การควบคุม ผู้ต้องขังอย่างเป็นระบบและมีมนุษยธรรม การพัฒนาพฤตินิสัย เพื่อเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังควบคู่ไปกับหลักการบริหารเรือนจำที่เหมาะสม และสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ ข้อกำหนดแมนเดลา ยังได้มีการกำหนดเกี่ยวกับ

๑) ข้อกำหนดทั่วไป อาทิ

- การแยกประเภทผู้ต้องขัง ที่กำหนดให้ ผู้ต้องขังต่างประเภทกัน พึงแยกคุมขังไว้คนละแห่ง หรือคนละส่วนของเรือนจำ โดยคำนึงเพศ อายุ ประวัติด้านอาชญากรรม เหตุผลในทางคดีในการคุมขัง และความจำเป็นต่าง ๆ ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ดังนี้

(๑) ผู้ต้องขังชายและหญิง ต้องแยกไว้คนละแห่ง เรือนจำใดใช้ควบคุมผู้ต้องขังทั้งสองเพศ สถานที่ที่คุมขังหญิงต้องแยกเป็นเอกเทศโดยเด็ดขาด

(๒) ผู้ต้องขังที่รอการพิจารณาคดีต้องแยกจากนักโทษเด็ดขาด

(๓) ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี จะต้องแยกจากผู้ต้องขังต้องคำพิพากษาแล้ว

(๔) ผู้ต้องขังเยาวชนต้องแยกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่

๒) ข้อกำหนดที่ใช้กับผู้ต้องขังประเภทพิเศษ อาทิ

- การผู้ต้องขังระหว่างสอบสวนและระหว่างการพิจารณา ได้กำหนดให้

(๑) บุคคลที่ถูกจับกุมหรือคุมขังเนื่องจากถูกตั้งข้อหาทางอาญาซึ่งอยู่ระหว่างการคุมขังของตำรวจหรือถูกฝากขังในเรือนจำแต่ยังไม่ได้รับการพิจารณาคดีและมีคำพิพากษาลงโทษ ให้ถือว่าเป็น “ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา” (ข้อกำหนด ๑๑๑)

(๒) ผู้ต้องขังที่ยังไม่ต้องคำพิพากษาอันเป็นที่สุดท้าย ให้เป็นผู้กระทำผิดต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และต้องได้รับการปฏิบัติเช่นผู้บริสุทธิ์ (ข้อกำหนด ๑๑๑)

(๓) ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีต้องแยกจากนักโทษเด็ดขาด และผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาที่เป็นเยาวชน ให้ขังแยกจากผู้ใหญ่และโดยหลักการแล้วควรควบคุมตัวโดยหน่วยงานที่แยกต่างหากออกไป (ข้อกำหนด ๑๑๒)

(๔) ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีจะต้องนอนแยกกันแต่ละห้อง โดยคำนึงถึง ประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่นที่แตกต่างกันที่เกี่ยวกับสภาพอากาศ (ข้อกำหนด ๑๑๓)

(๕) ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีต้องได้รับอนุญาตให้สวมใส่เสื้อผ้าของตนเองที่มีความ สะอาดและเหมาะสมเสมอ หากบุคคลดังกล่าวสวมชุดของเรือนจำ ต้องให้เป็นชุดที่มีความ แตกต่างจากชุดที่จัดให้กับนักโทษเด็ดขาด (ข้อกำหนด ๑๑๕)

(๖) ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีจะต้องได้รับโอกาสในการทำงานเสมอ แต่ต้อง ไม่ถูกกำหนดให้ต้องทำงาน กรณีที่เลือกจะทำงานต้องได้รับค่าจ้างจากงานที่ทำ (ข้อกำหนด ๑๑๖)

(๗) ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีต้องได้รับอนุญาตให้พบแพทย์และรับการรักษา จากแพทย์หรือทันตแพทย์ของตน หากมีเหตุผลสนับสนุนมากเพียงพอ และหากบุคคลดังกล่าว สามารถรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองได้ (ข้อกำหนด ๑๑๘)

(๘) ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีทุกคนมีสิทธิได้รับแจ้งโดยพลันเกี่ยวกับเหตุผล ที่ตนถูกควบคุม และเกี่ยวกับข้อกล่าวหาที่มีต่อตน และในกรณีที่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไม่มี ที่ปรึกษาทนายความที่ตนเลือก ย่อมมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือให้มีที่ปรึกษาทนายความ โดยศาลหรือ หน่วยงานอื่นในทุุกคดีที่ต้องการ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (ข้อกำหนด ๑๑๙)

(๙) ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีต้องได้รับอุปกรณ์เครื่องเขียน สำหรับการเตรียม เอกสารเพื่อการต่อสู้คดีของตน รวมทั้งการเขียนใบสั่งการอย่างเป็นทางการลับเพื่อส่งมอบให้กับ ที่ปรึกษาทนายความหรือผู้ให้การช่วยเหลือด้านกฎหมายของผู้ต้องขังเอง (ข้อกำหนด ๑๒๐)

โดยคณะอนุกรรมการด้านสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพ ได้รับทราบ ว่า เรือนจำพิเศษมีนบุรีได้รับมอบหมายให้จัดทำเรือนจำต้นแบบการแยกการคุมขังผู้ต้องขังระหว่าง พิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ระหว่างการพิจารณาคดี ให้เป็นไปตามหลักมาตรฐานสากลในการควบคุมผู้ต้องขัง และเพื่อสร้าง เรือนจำต้นแบบสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี โดยให้เรือนจำและ ทัณฑสถานอื่นนำไปปรับใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น คณะอนุกรรมการ จึงได้จัดโครงการเดินทางศึกษาดูงานเพื่อหาหรือแนวทางการ **ขับเคลื่อน เรื่อง “การดูแล สิทธิผู้ต้องขังและการแยกการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาด”** ณ เรือนจำพิเศษมีนบุรี กรุงเทพมหานคร ในวันพฤหัสบดีที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ ซึ่งเป็น หน่วยงานที่รับผิดชอบการดำเนินงานจัดทำโครงการเรือนจำต้นแบบดังกล่าว

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลของเรือนจำพิเศษมีนบุรี

นายมนตรีธรรม หอมศรีประเสริฐ ผู้บัญชาการเรือนจำพิเศษมีนบุรี ได้กล่าวต้อนรับ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพและการคุ้มครองผู้บริโภค วุฒิสภา และคณะอนุกรรมการด้านสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพ และให้ข้อมูลเรือนจำพิเศษมีนบุรี ดังนี้

- เรือนจำพิเศษมีนบุรีมีพื้นที่ภายในทั้งหมด ๒๔ ไร่ ๒ งาน ๘๘ ตารางวา แบ่งพื้นที่ภายในเป็น ๑๑ แดน และมีภารกิจในการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี นักโทษเด็ดขาดที่มีกำหนดโทษไม่เกิน ๑๕ ปี
- ปัจจุบันเรือนจำพิเศษมีนบุรีมีผู้ต้องขัง จำนวน ๒,๘๑๘ คน แบ่งเป็น
 - นักโทษเด็ดขาด จำนวน ๑,๘๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๔๔
 - ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี จำนวน ๖๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๓๑

นายสุวพันธุ์ ตันยุวรรธนะ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและประธานคณะกรรมการด้านสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพ ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาศึกษาดูงาน ณ เรือนจำพิเศษมีนบุรี ว่าการเดินทางมาศึกษาดูงานของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการในครั้งนี้ สืบเนื่องจากคณะอนุกรรมการได้รับมอบหมายให้พิจารณา รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ตั้งแต่ ปี ๒๕๖๒ – ๒๕๖๕ จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) และได้ประเมินสถานการณ์เกี่ยวกับปัญหาเรือนจำแออัด การดูแลผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับกระทรวงยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ ทัณฑสถานและเรือนจำ จึงถือเป็นโอกาสที่ดีที่คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการจะได้รับฟังปัญหาและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น

จากนั้น นายมนตรี หอมศรีประเสริฐ ผู้บัญชาการเรือนจำพิเศษมีนบุรี ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ได้มีนโยบายให้แยกสถานที่คุมขังระหว่างผู้ต้องขังเด็ดขาดกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี ซึ่งได้เลือกเรือนจำพิเศษมีนบุรีให้เป็นเรือนจำต้นแบบในการแยกสถานที่คุมขังระหว่างผู้ต้องขังเด็ดขาดกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี โดยเรือนจำพิเศษมีนบุรีได้ดำเนินการสำรวจความคิดเห็น ความต้องการของผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างพิจารณาคดีในเรือนจำ และความคิดเห็นของญาติผู้ต้องขัง เพื่อใช้เป็นแนวทางดำเนินการปรับปรุงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการดำเนินคดี

- กระบวนการบริหารการบังคับโทษตามภารกิจกรมราชทัณฑ์/เรือนจำพิเศษมีนบุรี มีขั้นตอน ดังนี้

๑. การรับตัวผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำ เจ้าหน้าที่จะมีการตรวจร่างกาย จัดทำทะเบียนประวัติ พิมพ์ลายนิ้วมือ และนำไปกักตัวตามมาตรการป้องกันโรคโควิด 19 เมื่อครบระยะเวลาการกักตัวก็จะย้ายไปควบคุมที่แดน ๑๐ และจำแนกลักษณะเพื่อวางแผนปฏิบัติเป็นรายบุคคล

๒. การควบคุมดูแล จะมีการควบคุมดูแลสวัสดิการตามสิทธิขั้นพื้นฐาน การให้บริการทางการแพทย์ การรักษาพยาบาล และส่งต่อออกไปรักษาภายนอกเรือนจำ

๓. การพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง มีการอบรมผู้ต้องขัง และจัดทำโปรแกรมเฉพาะให้กับผู้ต้องขัง เช่น โปรแกรมแก้ไขผู้กระทำความผิดทางเพศ โปรแกรมยาเสพติด การใช้ความรุนแรง และการจัดอบรมแก้ไขพื้นฐาน การฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษา การพัฒนาจิตใจ และการพัฒนาพฤตินิสัย การอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังที่จะพ้นโทษ

- เรือนจำพิเศษมีนบุรีได้นำหลัก 5 P มาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี ดังนี้

๑. PLACE เป็นการแบ่งแยกทางกายภาพ โดยเรือนจำได้กำหนดพื้นที่สำหรับการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่เป็นเพศชายไว้ที่แดน ๑๐ และแบ่งพื้นที่บางส่วนในแดนหญิงสำหรับควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่เป็นเพศหญิง มีการแยกห้องควบคุมผู้ต้องขังที่ถูกดำเนินคดีเป็นครั้งแรก ออกจากผู้กระทำความผิดซ้ำต้องโทษครั้งที่สอง

๒. PRISONER มีการแยกกลุ่มตามประเภทผู้ต้องขัง โดยแยกควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีออกจากนักโทษเด็ดขาด และมีการปฏิบัติที่แตกต่างจากนักโทษเด็ดขาด เช่น การแต่งกาย โดยอนุญาตให้มีเครื่องแต่งกายได้ไม่เกิน ๕ ชุด สามารถใช้ชุดส่วนตัวได้ และสามารถแต่งกายด้วยชุดสีน้ำตาลไปศาลได้ ส่วนนักโทษเด็ดขาดจะสวมใส่เสื้อสีฟ้า

ส่วนเครื่องนอนจะได้รับผ้าห่ม ๓ ผืน ตามนโยบายการจัดระเบียบของเรือนจำ และจำนวนเงินที่ใช้จ่ายสามารถใช้จ่ายได้ไม่เกิน ๕๐๐ บาท นอกจากอาหารเรือนจำจัดเลี้ยงแล้วยังสามารถสั่งซื้ออาหารได้จากร้านค้าสงเคราะห์ของเรือนจำได้ โดยให้ญาติเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย

สำหรับทรงผม ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี เพศชายอนุญาตให้ไว้ทรงผม รองทรงสูงได้ ส่วนผู้หญิงสามารถไว้ผมยาวได้แต่ต้องมีมัดรวบให้เรียบร้อย

๓. **PERSONAL** คือ บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เรือนจำ ได้ส่งเสริมให้ความรู้ เสริมสร้างความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ให้ทราบถึงหลักการควบคุมและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีที่แตกต่างจากผู้ต้องขังทั่วไป

๔. **PARTNERSHIP** เป็นการร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุน กำหนดมาตรการแนวทางปฏิบัติกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี ซึ่งเรือนจำกำลังจัดทำบันทึกความร่วมมือ (MOU) ร่วมกันระหว่างศาลอาญามีนบุรี เรือนจำพิเศษมีนบุรี และสหภาพความในเรื่องเกี่ยวกับการควบคุมผู้ต้องขังไปศาล

๕. **PROGRAM** การเยี่ยมและการติดต่อกับบุคคลภายนอก ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีได้รับการเยี่ยมญาติได้วันละ ๑ ครั้ง และเปิดจุดให้บริการเยี่ยมญาติออนไลน์ ภายในแดน และกรณีการเยี่ยมญาติใกล้ชิด มีการอนุญาตให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีเยี่ยมญาติใกล้ชิดได้ ซึ่งอยู่ในดุลพินิจของผู้บัญชาการเรือนจำพิเศษมีนบุรี สำหรับการพบทนายความ ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีสามารถพบทนายความได้ตามระเบียบที่กรมราชทัณฑ์กำหนด

การรับข่าวสาร ได้เปิดโทรทัศน์ให้ผู้ต้องขังได้รับชมละคร ภาพยนตร์ ซีรีส์ และสามารถอ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์ที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ได้ ส่วนการมอบหมายงานของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี จะมอบหมายงานเฉพาะการทำความสะอาดภายในเรือนจำ หรืองานสุขาภิบาลของเรือนจำและทำงานบำรุงรักษาเรือนจำเท่านั้น แต่จะอนุญาตให้ทำงานแรงงานรับจ้างได้ตามความสมัครใจโดยได้รับค่าจ้าง

กิจกรรมเฉพาะของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี ได้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบต่าง ๆ ในการปรับตัวและใช้ชีวิตประจำวัน ให้ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์และสิทธิผู้ต้องขัง มีห้องออกกำลังกาย ห้องสมุด ห้องรักษาพยาบาล ห้อง TO BE NUMBER ONE โครงการรณรงค์และแก้ไขปัญหายาเสพติด ห้องราชทัณฑ์ปันสุข มีการอบรมโปรแกรมเฉพาะและโปรแกรมแก้ไขพื้นฐานให้แก่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี

● การปฏิบัติและกิจกรรมของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในแต่ละวัน ตั้งแต่
ตื่นนอน – เข้านอน

- เวลา ๐๕.๓๐ นาฬิกา ให้สัญญาณปลุก
- เวลา ๐๖.๐๐ นาฬิกา ออกกำลังกายและฝึกระเบียบแถว
- เวลา ๐๗.๐๐ นาฬิกา รับประทานอาหารเช้า
- เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา เคารพธงชาติ
- เวลา ๐๘.๓๐ นาฬิกา ทำกิจกรรมทางการศึกษา การทำงาน การฝึกวิชาชีพ

กิจกรรมศิลปะ และวัฒนธรรม

- เวลา ๑๒.๐๐ นาฬิกา รับประทานอาหารกลางวัน
- เวลา ๑๓.๐๐ นาฬิกา ทำกิจกรรมทางการศึกษา การทำงาน การฝึกวิชาชีพ

กิจกรรมศิลปะ วัฒนธรรม และกิจกรรมบำบัดต่าง ๆ

- เวลา ๑๕.๐๐ นาฬิกา ปฏิบัติภารกิจส่วนตัวและรับประทานอาหารเช้า
- เวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา ขึ้นเรือนนอน
- เวลา ๒๐.๐๐ นาฬิกา ปฏิบัติภารกิจตามศาสนา และพักผ่อนตามอัธยาศัย

ส่วนที่ ๓ ประเด็นการหารือและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น เรื่อง “การดูแลสิทธิผู้ต้องขังและการแยกการควบคุมผู้ต้องขัง ระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาด”

นายมนตรีธรรม หอมศรีประเสริฐ ผู้บัญชาการเรือนจำพิเศษมีนบุรี ได้ให้ข้อมูลสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๑. เรือนจำพิเศษมีนบุรี ได้มีการหารือกับอธิบดีผู้พิพากษา ซึ่งมีความเห็นตรงกันว่าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จึงไม่ควรใช้เครื่องพันธนาการ แต่ด้วยอัตราค่าจ้างของเจ้าหน้าที่มีจำนวนไม่เพียงพอ จึงได้เสนอให้ใช้เครื่องพันธนาการเฉพาะกรณีผู้ต้องขังมีอัตราโทษสูง เพื่อป้องกันเหตุการณ์อันไม่สามารถคาดเดาได้ เช่น การหลบหนี เป็นต้น

นอกจากนี้ อธิบดีผู้พิพากษายังมีความเห็นว่าควรมีการแยกห้องควบคุมผู้ต้องขังที่ศาลระหว่างรอการพิจารณาคดี สำหรับผู้ต้องขังที่ฝากใหม่กับผู้ต้องขังที่มาจากเรือนจำ เพื่อให้ผู้ต้องขังที่ฝากใหม่ไม่เกิดความเครียด หรือกดดัน ซึ่งเรือนจำได้มีการดำเนินการในประเด็นดังกล่าวแล้ว เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชน

๒. **เรือนจำพิเศษมีนบุรีได้มีการหารือกับสหภาพนายความ**เกี่ยวกับความต้องการเพิ่มสิทธิให้แก่ผู้ต้องขัง ในขณะที่ผู้ต้องขังอยู่ที่ศาล และเมื่อได้ข้อตกลงที่ชัดเจนแล้ว จะมีการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ร่วมกัน ๓ ฝ่าย ได้แก่ เรือนจำพิเศษมีนบุรี ศาล และสหภาพนายความ เพื่อให้ผู้ต้องขังเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์

๓. **ประเด็นการดูแลผู้ต้องขังในเรือนจำ** รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้มีนโยบายและมอบหมายให้ทุกเรือนจำดำเนินการฝึกอาชีพ ให้กับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี เพื่อให้ผู้ต้องขังได้มีความรู้ติดตัวและสามารถนำไปประกอบอาชีพ เมื่อได้รับการปล่อยตัว เรือนจำพิเศษมีนบุรีได้ดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าว โดยติดต่อสถาบันภายนอกที่มีการฝึกอบรมในเรื่องอาชีพ เช่น วิทยาลัยสารพัดช่าง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์ฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร และได้รับความอนุเคราะห์เข้ามาฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี เช่น ช่างตัดผม การวาดแผนไทย

๔. **ประเด็นแรงงานรับจ้าง** เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่มีความสมัครใจใช้แรงงานเข้าทำงาน โดยกรอกใบสมัครลงลายมือชื่อยินยอม และมีค่าตอบแทนให้กับแรงงานรับจ้าง โดยไม่ได้บังคับให้ทุกคนต้องเข้ามาทำงาน เช่น การพับถุงกระดาษ เป็นต้น

๕. **การดูแลการรักษาพยาบาล** เรือนจำพิเศษมีนบุรีมีพยาบาลจำนวน ๔ คน ซึ่งไม่เต็มอัตรากำลังโครงสร้าง และต้องดูแลผู้ต้องขังประมาณ ๒๐๐๐ คน สำหรับสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีจะจัดให้มีพยาบาลเข้าไปตรวจสุขภาพและดูแลผู้ต้องขังทุกวัน หากกรณีผู้ต้องขังมีอาการเจ็บป่วยมากจะส่งตัวไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลเครือข่ายนอกเรือนจำ

การดูแลสุขภาพจิต เรือนจำพิเศษมีนบุรีมีนักจิตวิทยาประจำอยู่ในสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี เพื่อให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องขังและได้รับความอนุเคราะห์จากทนายความอาสาในการเข้ามาให้คำปรึกษาด้านคดีแก่ผู้ต้องขัง นอกจากนี้ ยังมีเจ้าหน้าที่ของยุติธรรมจังหวัดเข้ามาให้ความรู้แก่ผู้ต้องขังในเรื่องหลักสิทธิมนุษยชน สิทธิการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเดือนละไม่ต่ำกว่า ๒ ครั้ง

๖. ผู้ต้องขังในเรือนจำพิเศษมีนบุรีจะมีผู้ต้องขังที่เป็นมุสลิมจำนวนมาก โดยเรือนจำได้มีการจัดเตรียมอาหารฮาลาลสำหรับผู้ต้องขังที่เป็นมุสลิม มีการแยกครัวในการประกอบอาหาร เพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดความสบายใจ และจัดเตรียมพื้นที่ให้ผู้ต้องขังที่เป็นมุสลิมได้ใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจให้มีความสมบูรณ์ด้วย

๗. พื้นที่เรือนนอน มีความเพียงพอต่อผู้ต้องขังในปัจจุบัน ซึ่งจัดเรือนนอนเป็นรูปแบบสองชั้น และแยกเรือนนอนให้แก่ผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวในรอบแรก/กระทำความผิดครั้งแรกกับผู้ต้องขังที่กระทำความผิดซ้ำออกจากกัน

๘. เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์มีหน้าที่และอำนาจในการดูแลผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำให้เป็นไปตามระเบียบ แต่สำหรับหลักสิทธิมนุษยชนเห็นว่าผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างพิจารณาคดีเป็นผู้ที่บริสุทธิ์ จึงต้องมีการปรับแนวความคิดการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดังกล่าวให้แตกต่างจากผู้ต้องขังเด็ดขาด และไม่ให้ผู้ต้องขังรู้สึกถึงความแตกต่างจากการอยู่ในสังคมภายนอกมากนัก ดังนั้น เรือนจำพิเศษมีนบุรีจึงมีความพยายามดูแลผู้ต้องขังดังกล่าวให้ดีที่สุดตามหลักสิทธิมนุษยชน

พลตำรวจโท สุวรรณ เอกโพธิ์ อนุกรรมการ ได้สอบถามว่า กรณีนายทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี เมื่อเดินทางกลับเข้ามาในประเทศไทยเพื่อรับโทษ การรับตัวเข้าสู่เรือนจำวันแรกมีแนวปฏิบัติที่แตกต่างจากนักโทษเด็ดขาดหรือผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างพิจารณาคดีหรือไม่อย่างไร

นายนันทรัตน์ หอมศรีประเสริฐ ผู้บัญชาการเรือนจำพิเศษมีนบุรี ได้ให้ข้อมูลว่า สำหรับแนวการปฏิบัติในการรับผู้ต้องขังเข้าเรือนจำวันแรกทุกเรือนจำทั่วประเทศ จะมีแนวทางเดียวกันทั้งหมด คือ

๑. การตรวจร่างกายเบื้องต้นโดยแพทย์/พยาบาลที่อยู่ในเรือนจำ
๒. จัดทำประวัติผู้ต้องขัง
๓. ส่งตัวไปยังห้องกักโรค

และเมื่อเข้าสู่ห้องกักโรคแล้วมีอาการเจ็บป่วยแพทย์หรือพยาบาลในเรือนจำจะเข้าไปดูแล หากมีอาการเจ็บป่วยมากจะส่งต่อไปยังทัณฑสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์ เพื่อทำการรักษา และกรณีทัณฑสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์เห็นว่า ไม่สามารถรักษาได้จะส่งตัวต่อไปยังโรงพยาบาลตำรวจเพื่อทำการรักษา ซึ่งถือเป็นแนวปฏิบัติของทุกเรือนจำ

สำหรับการพักรักษาตัวของผู้ต้องขังอยู่ในดุลยพินิจของแพทย์เท่านั้น โดยเรือนจำมีหน้าที่ในการจัดเจ้าหน้าที่ไปดูแลที่โรงพยาบาลเท่านั้น ผู้ต้องขังจะกลับเรือนจำได้ต้องเป็นคำสั่งของแพทย์ผู้ทำการรักษาเท่านั้น นอกจากนี้ผู้ต้องขังมีพฤติกรรมหลบหนีผู้คุมสามารถนำตัวกลับเรือนจำได้ทันที

นายชูเกียรติ มาลินีรัตน์ อนุกรรมการ ได้มีข้อเสนอแนะว่า วัตถุประสงค์ที่แนะนำเรือนจำควรมีการเบลอหน้าของผู้ต้องขังที่ปรากฏในวีดิทัศน์ทั้งหมด เพื่อไม่ให้เป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องขัง และได้สอบถามว่า ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีมีการแยกห้องนอนตามประเภทผู้กระทำความผิดหรือไม่ โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่จะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไม่ควรที่จะนำมารวมกับผู้ต้องขังในคดีอื่น เพื่อป้องกันการสร้างเครือข่ายยาเสพติดอีกทางหนึ่งและในแนวทางปฏิบัติสามารถดำเนินการได้หรือไม่ อย่างไร

นายพนนทรัตน์ หอมศรีประเสริฐ ผู้บัญชาการเรือนจำพิเศษมีนบุรี ได้ให้ข้อมูลว่า สถานที่ควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี หากมีการแยกการควบคุมผู้กระทำความผิดระหว่าง คดียาเสพติดกับคดีทั่วไปนั้น แนวทางปฏิบัติสามารถกระทำได้โดยการแยกห้องนอนแต่เมื่อลงจาก เรือนนอนแล้ว การปฏิบัติภารกิจส่วนตัวในช่วงเวลากลางวันจะไม่สามารถแยกผู้ต้องขังดังกล่าว ออกจากกันได้

พลโท กฤษณะ วโรภาส อนุกรรมการ ได้สอบถามว่า เหตุใดจึงใช้แดน ๑๐ เป็นสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี เนื่องจากเห็นว่าเป็นแดนที่อยู่ชั้นในสุด ของเรือนจำพิเศษมีนบุรี และประเด็นการใช้แรงงานรับจ้าง มีผู้ต้องขังเข้ารับสมัครจำนวนเท่าใด และมีผู้ต้องขังเข้ารับการศึกษาจำนวนเท่าใด

นายพนนทรัตน์ หอมศรีประเสริฐ ผู้บัญชาการเรือนจำพิเศษมีนบุรี ได้ให้ข้อมูลว่า สำหรับการใช้แดน ๑๐ เป็นสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี เนื่องจากมีพื้นที่ที่มีความเหมาะสม และสามารถรองรับผู้ต้องขังได้ รวมทั้งพื้นที่ดังกล่าวได้ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ ควบคุมผู้ต้องขังดังกล่าวตั้งแต่ต้นในการก่อสร้างเรือนจำ

นายชนะ ผาสุกสกุล อนุกรรมการ ได้สอบถามประเด็น ดังนี้

๑. การทำ MOU กับสหภาพนายความ เป็นการหารือในประเด็นใด และในเบื้องต้น สหภาพนายความมีข้อเสนอประเด็นใดบ้าง
๒. ผู้ต้องขังเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี และการพบทนายความได้กำหนด แนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ต้องขังแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
๓. เรือนจำพิเศษมีนบุรีปัจจุบันมีพยาบาลเพียง ๔ คน และตามอัตราโครงสร้างของ เรือนจำพิเศษมีนบุรีมีอัตราพยาบาลจำนวนกี่คน
๔. เรือนจำพิเศษมีนบุรีมีนักจิตวิทยาเพียงพอหรือไม่ และมีวิธีการหรือแนวทางการสร้าง แรงจูงใจให้บุคลากรทางการแพทย์เข้ามาทำงานในเรือนจำหรือไม่ อย่างไร

นายวัลลพ จิงศรีรุ่งเรือง ผู้อำนวยการส่วนควบคุมผู้ต้องขังไปศาล ได้ให้ข้อมูลว่า ประเด็นหลักที่มีการหารือกับสหภาพนายความ คือ การขอตรวจสอบทนายความที่จะเข้าพบ ผู้ต้องขังที่ศาล เนื่องจากเมื่อผู้ต้องขังไปศาลแล้วจะไม่อนุญาตให้พบทนายความ หากต้องการพบ ทนายความให้มาพบที่เรือนจำเท่านั้น เว้นแต่กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษผู้ต้องขัง เรือนจำ จะอนุญาตให้ผู้ต้องขังสามารถพบทนายความที่ศาลได้ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสหารือ แนวทางการต่อสู้คดี เพื่อลดความตึงเครียดของผู้ต้องขังและอยู่ในความเห็นของเจ้าหน้าที่ ควบคุมตัวด้วย เนื่องจากปัจจุบันมีผู้ที่แอบอ้าง และมีฉ้อฉลจำนวนมาก และหารือกรณีที่มีความ จำเป็นที่ศาลอาจส่งให้ผู้ต้องขังเข้าพบทนายความในระหว่างพิจารณาคดี เพื่อจัดหาทนายความ อาสาให้กับผู้ต้องขัง

นายมนตรีธรรม หอมศรีประเสริฐ ผู้บัญชาการเรือนจำพิเศษมีนบุรี ได้ให้ข้อมูล ดังนี้

๑. การรักษาพยาบาลและนักจิตวิทยา เป็นอัตราที่เรือนจำพิเศษมีนบุรีขาดแคลน เนื่องจากบุคลากรทางการแพทย์ดังกล่าวอาจเห็นว่า การทำงานในเรือนจำมีความกดดัน มีข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและความปลอดภัยในการทำงาน นอกจากนี้ เรือนจำยังขาด อนุศาสนาจารย์/อาจารย์ผู้อบรมศีลธรรมและนำปฏิบัติทางศาสนิกซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้ที่มาทำหน้าที่ดังกล่าวได้กำหนดคุณสมบัติไว้ คือ จะต้องเป็นผู้ที่ได้เปรียญ ๔ ประโยค เท่านั้น เรือนจำได้แก้ปัญหาดังกล่าวโดยให้หัวหน้าฝ่ายการศึกษาที่มีความรู้เกี่ยวกับการ ปฏิบัติศาสนิกมาเป็นผู้สอนผู้ต้องขังแทน และเรือนจำได้มีการฝึกอบรมมัคทายกให้กับผู้ต้องขัง ซึ่งมีความเห็นว่าเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขัง สามารถนำไปใช้ในการประกอบ อาชีพได้เมื่อได้รับการปล่อยตัว

๒. สำหรับสถานที่พบทนายความเรือนจำพิเศษมีนบุรีได้จัดห้องให้คำปรึกษาทนายความ แยกเป็นสัดส่วนจำนวน ๒ ห้อง และผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีสามารถพบทนายความได้ ในเวลาราชการและไม่จำกัดเวลาในการเข้าพบ และมีการตรวจสอบบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ทนายความ ที่จะติดตามเข้าพบผู้ต้องขัง โดยจะอนุญาตให้เฉพาะล่ามที่ใช้ในการแปลภาษาและผู้ช่วย ทนายความเท่านั้นสามารถเข้าพบผู้ต้องขังได้

นายประสาร มฤคพิทักษ์ อนุกรรมการสิทธิ ได้สอบถามว่า ผู้ต้องขังระหว่างการ พิจารณาคดีได้รับสิทธิต่าง ๆ เพิ่มขึ้น และแตกต่างจากผู้ต้องขังที่เป็นนักโทษเด็ดขาดและบางกรณี ได้รับสิทธิมากกว่า ประเด็นดังกล่าวผู้ต้องขังเด็ดขาดได้มีการแสดงความคิดเห็นถึงสิทธิที่ได้รับ ไม่เท่าเทียมกันหรือไม่ อย่างไร และมีการทำความเข้าใจกับผู้ต้องขังดังกล่าวหรือไม่

นายมนตรีธรรม หอมศรีประเสริฐ ผู้บัญชาการเรือนจำพิเศษมีนบุรี ได้ให้ข้อมูล ดังนี้

๑. โดยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามระเบียบของกรมราชทัณฑ์ ได้กำหนดแนวทางขั้นตอน การดำเนินงานไว้อยู่แล้ว แต่สำหรับผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างพิจารณาคดีจะเพิ่มสิทธิต่าง ๆ อาทิ ระบบ การเยี่ยมญาติโดยตามระเบียบจะกำหนดให้ผู้ต้องขังเด็ดขาดสามารถเยี่ยมญาติได้เดือนละ กี่ครั้งนั้นขึ้นอยู่กับระดับของผู้ต้องขัง เช่น ผู้ต้องขังเด็ดขาดระดับกลางสามารถเยี่ยมญาติได้ เดือนละ ๒ ครั้ง ผู้ต้องขังเด็ดขาดระดับดีมาก สามารถเยี่ยมญาติได้เดือนละ ๓ ครั้ง เป็นต้น และ ยังขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บัญชาการเรือนจำแต่ละเรือนจำ โดยเรือนจำพิเศษมีนบุรีได้อนุญาตให้ ผู้ต้องขังเด็ดขาดสามารถเยี่ยมญาติได้ สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง ส่วนผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี ได้เพิ่มสิทธิให้สามารถเยี่ยมญาติได้ทุกวัน

นอกจากนี้ ยังมีการจัดให้เยี่ยมออนไลน์โดยจัดสถานที่แยกออกอย่างเป็นสัดส่วน ไม่นำมารวมกับผู้ต้องขังเด็ดขาด ซึ่งเรือนจำมีความพยายามให้ผู้ต้องขังที่เข้ามาใหม่ลดความเครียด ผ่อนคลาย ในขณะที่เดียวกันแนวทางปฏิบัติของเรือนจำจะมีการดูแลผู้ต้องขังตามมาตรฐานเดียวกัน ทั้งหมดแต่เพิ่มสิทธิบางประการให้กับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีเท่านั้น

๒. ด้านการฝึกอาชีพ เรือนจำพิเศษมีบุรีมีการฝึกอาชีพให้กับผู้ต้องขังเด็ดขาดและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความรู้ติดตัว สามารถนำไปประกอบอาชีพได้เมื่อได้รับการปล่อยตัว

๓. สำหรับผู้ต้องขังติดยาเสพติดจะมีการจัดโปรแกรมเฉพาะเพื่ออบรมโดยเริ่มกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับงบประมาณในแต่ละปีที่เรือนจำจะได้รับ

นายถาวร พรหมมีชัย อนุกรรมการและเลขานุการ ได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นดังนี้

๑. เห็นว่าผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีไม่ใช่ผู้กระทำความผิด และกฎหมายได้สันนิษฐานให้ผู้นั้นยังเป็นผู้บริสุทธิ์ ในขณะที่เดียวกันผู้ต้องขังดังกล่าวบางคนมีหลักทรัพย์สามารถยื่นขอประกันตัวออกไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติ แต่ยังมีบุคคลอีกจำนวนหนึ่งที่ถูกรับควบคุมตัวระหว่างพิจารณาคดีคือ และไม่มีหลักทรัพย์ในการประกันตัว ซึ่งถือว่าเป็นความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรม หรือผู้ที่ศาลไม่อนุญาตให้ประกันตัว เมื่อผู้ต้องขังดังกล่าวเข้าสู่การควบคุมของเรือนจำตามระเบียบและหลักเกณฑ์ที่กำหนด จึงเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลดังกล่าว ดังนั้น เห็นว่าการที่เรือนจำมีวิธีปฏิบัติระหว่างผู้ต้องขังเด็ดขาดกับผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีมีความแตกต่างกัน กรมราชทัณฑ์ควรที่จะต้องมีการกำหนดให้ชัดเจนว่า ผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างพิจารณาคดี ควรที่จะได้รับสิทธิใดเพิ่มเติมบ้าง เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน

๒. การแยกสถานที่ควบคุมเป็นนโยบายของกระทรวงยุติธรรม ควรมีการกำหนดกฎกติกากี่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีหรือญาติทราบถึงสิทธิต่าง ๆ และลดการละเมิดสิทธิของกลุ่มบุคคลดังกล่าวหรือกระทบสิทธิของกลุ่มบุคคลดังกล่าวให้น้อยที่สุด

๓. การที่กรมราชทัณฑ์ได้รับมอบหมายให้เรือนจำดำเนินการแยกการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาด กระทรวงยุติธรรมควรต้องมีการสนับสนุนงบประมาณให้กับกรมราชทัณฑ์ในการดำเนินงานด้วย

๔. กรมราชทัณฑ์ควรให้ความสำคัญแก่บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในเรือนจำ ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี และสร้างแรงจูงใจในการทำงานเพิ่มมากขึ้น

นายชนะ ผาสุกสกุล อนุกรรมการ ได้สอบถามประเด็น ดังนี้

๑. สำหรับผู้ที่ได้รับการพักโทษ เรือนจำพิเศษมีบุรีมีการเตรียมความพร้อมในการปล่อยตัวผู้ต้องขังดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร

๒. ประเด็นการฝึกอาชีพ เรือนจำพิเศษมีนบุรีได้มีการจัดทำสถิติผู้ต้องขังที่มีการฝึกอาชีพแล้ว ได้นำอาชีพที่ได้รับการฝึกอบรมไปใช้ในการประกอบอาชีพจำนวนเท่าใด

๓. ประเด็นการขาดแคลนพยาบาล เรือนจำพิเศษมีนบุรีสามารถที่จะฝึกอบรมผู้ต้องขังให้มาทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยพยาบาลได้หรือไม่ อย่างไร

๔. ผู้ต้องขังที่คลอดบุตรระหว่างการถูกควบคุมเรือนจำมีวิธีการดูแลอย่างไร

นายมนตรี หอมศรีประเสริฐ ผู้บัญชาการเรือนจำพิเศษมีนบุรี ได้ให้ข้อมูล ดังนี้

๑. กระบวนการดูแลผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี เพื่อให้เกิดความชัดเจน กรมราชทัณฑ์ โดยกองทัณฑวิทยาได้จัดทำร่างแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ทุกเรือนจำมีแนวทางปฏิบัติที่เหมือนกัน โดยจะออกในรูปแบบของระเบียบกรมราชทัณฑ์ซึ่งจะมีความแตกต่างจากผู้ต้องขังเด็ดขาด

๒. สำหรับประเด็นการอบรมผู้ช่วยพยาบาล พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๑๐) ได้พระราชทานโครงการราชทัณฑ์ปันสุข เพื่อจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ให้แก่เรือนจำ โดยเรือนจำพิเศษมีนบุรีได้มีการอบรมผู้ต้องขังให้เป็นอาสาสมัครเรือนจำ (อสรจ.) เพื่อดูแลผู้ต้องขังด้วยกัน ซึ่งอาสาสมัครเรือนจำ ๑ คน จะดูแลผู้ต้องขังจำนวน ๕๐ คน โดยการอบรมให้ความรู้อาสาสมัครเรือนจำดังกล่าว ได้เชิญเจ้าหน้าที่จากกระทรวงสาธารณสุขและวิทยากรจากภายนอกมาอบรมให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการปฐมพยาบาล การดูแลอาการเจ็บป่วยเบื้องต้นให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ

พันเอกวุฒิ ปฐมเรืองกุล ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง ได้ให้ข้อมูลว่า การฝึกอาชีพ เรือนจำพิเศษมีนบุรีได้จัดทำโครงการร่วมกับ KFC โดยเรือนจำจะทำการคัดกรองผู้ต้องขังที่มีความต้องการและสนใจในการทำงานเข้าร่วมโครงการ และ KFC จะเข้ามาสัมภาษณ์ผู้ต้องขังก่อนส่งไปเข้ารับการอบรม โดยรุ่นแรกได้มีการส่งผู้ต้องขังไปอบรม จำนวน ๔ คน และเมื่อพ้นโทษได้ส่งไปอยู่ตามสาขาที่ผู้ต้องขังต้องการ ซึ่งจากการดำเนินการดังกล่าวผลปรากฏว่า ผู้ได้รับการอบรมดังกล่าว ยังทำงานใน KFC อยู่จำนวนสองคน และหนึ่งคนได้รับการบรรจุเป็นพนักงานเรียบร้อยแล้ว

ภายหลังจากนั้น เรือนจำพิเศษมีนบุรีได้มีการทำ MOU กับ KFC และปัจจุบันอยู่ระหว่างการคัดเลือกผู้ต้องขังที่จะพ้นโทษเข้ารับการสัมภาษณ์ เพื่อส่งเข้ารับการอบรมต่อไป ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นโครงการต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

สำหรับผู้ต้องขังที่เข้ารับการฝึกอาชีพในเรือนจำ และพ้นโทษไปแล้วเรือนจำไม่ได้มีการจัดทำสถิติว่าได้นำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ

นายพนธ์รัตน์ หอมศรีประเสริฐ ผู้บัญชาการเรือนจำพิเศษมีนบุรี ได้ให้ข้อมูล ดังนี้

๑. สำหรับเรื่องการประกอบอาชีพสำหรับผู้ต้องขังที่กำลังจะพ้นโทษ ทุกเรือนจำจะมีศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (ศูนย์ CARE) เพื่อดูแลในเรื่องการรับสมัครงานให้กับผู้ต้องขังจากหน่วยงานภายนอกเรือนจำ

๒. การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังที่จะพ้นโทษ จะนำผู้ต้องขังที่จะพ้นโทษก่อน ๖ เดือน ไปควบคุมตัวในส่วนแดนเตรียมความพร้อม เพื่อสำรวจความคิดเห็นว่ามีความต้องการที่จะประกอบอาชีพใดก่อนการพ้นโทษ แต่ทุกคนต้องผ่านการฝึกอบรมตามโครงการโคกหนองนา เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานในการทำการเกษตร และต่อมากจะเป็นการฝึกอาชีพตามผู้ต้องขังสนใจ

๓. การดูแลผู้ต้องขังหญิงที่คลอดระหว่างการถูกควบคุมโดยกรมราชทัณฑ์มีแนวทางที่จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดกรุงเทพ Bangkok Rules และ มาตรฐานแห่งสหประชาชาติ สำหรับการปฏิบัติต่อนักโทษ (ข้อกำหนดแมนเดลลา-Mandela Rules) ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่เรือนจำจะต้องปฏิบัติตามและผู้ต้องขังจะต้องได้รับการดูแลให้เป็นไปตามกติกาดังกล่าว โดยเรือนจำสามารถอนุญาตให้เด็กอยู่ในเรือนจำได้จนถึงอายุ ๓ ขวบ มีห้องแม่และเด็กแยกเฉพาะ และจะได้รับงบประมาณสนับสนุน เช่น นมสำหรับเด็ก อุปกรณ์การดูแลเด็ก เป็นต้น

๔. ตามโครงการราชทัณฑ์ปันสุข ผู้ต้องขังจะได้รับการเอกซเรย์ (X-ray) และตรวจร่างกายอย่างทั่วถึงอย่างน้อยปีละสองครั้ง

๕. ตามหลักสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างพิจารณาคดี ถือว่ายังเป็นผู้บริสุทธิ์ รัฐบาลควรมีการสนับสนุนให้นำกำลัง EM มาใช้ในการติดตามผู้ต้องขัง เพื่อลดปัญหาเรือนจำแออัดและลดภาระค่าใช้จ่ายอื่น ๆ รวมทั้งเพื่อลดผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนที่อาจจะเกิดขึ้นจากการถูกควบคุมตัว

นายสุวพันธุ์ ต้นยุววรรณะ ที่ปรึกษาคณะกรรมธิการ และประธานคณะอนุกรรมธิการด้านสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพ ได้มีประเด็นแลกเปลี่ยน สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๑. การดูแลผู้ต้องขังในเรือนจำมีความเกี่ยวข้องกับหลักสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพ และเห็นว่าเสรีภาพเป็นเรื่องที่ประชาชนให้ความสำคัญ และจะต้องมีความยุติธรรม ซึ่งความยุติธรรมเป็นหลักการพื้นฐานของประชาชนและมนุษย์ทุกคน โดยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงยุติธรรมเป็นงานที่มีคุณค่าและเป็นงานที่มีความสำคัญต่อสังคม และประชาชน

๒. การทำงานในเรือนจำและทัณฑสถาน เห็นว่ามีเงินเพิ่มพิเศษให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ แต่ไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่ที่ทำงานอยู่ได้ ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเกิดจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย สภาพแวดล้อมด้านความปลอดภัยและความกดดันในการทำงาน จึงเห็นว่าการพระราชทานทุนการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวเพื่อหาสาเหตุที่เกิดขึ้นและวิธีแก้ไขปัญหา และควรเป็นนโยบายที่ใช้ในการดำเนินงานเรื่องดังกล่าว

ในการนี้ จึงขอให้ผู้บัญชาการเรือนจำ เจ้าหน้าที่เรือนจำพิเศษมีนบุรี มีข้อเสนอให้ คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการไปขับเคลื่อนงานในเรื่องใด เพื่อมีข้อเสนอไปยัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและรัฐบาล ให้การสนับสนุนงานโดยรวม และงานของเรือนจำพิเศษมีนบุรีโดยเฉพาะ

๓. เรือนจำพิเศษมีนบุรีมีความก้าวหน้า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับที่น่าชื่นชม และการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเลือกเรือนจำพิเศษมีนบุรี เป็นเรือนจำต้นแบบสำหรับ ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี เพื่อให้เรือนจำและทัณฑสถานอื่นนำไปปรับใช้ในการ ควบคุมผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสม ถือว่าเป็นเครื่องพิสูจน์ความก้าวหน้าของเรือนจำพิเศษมีนบุรี และขอให้รักษาระดับการดำเนินงานเช่นนี้ต่อไป

นายมนตรีธรรม หอมศรีประเสริฐ ผู้บัญชาการเรือนจำพิเศษมีนบุรี ได้ให้ข้อมูลว่า ที่ผ่านมาราชทัณฑ์ได้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนเจ้าหน้าที่และบุคลากร ทางการแพทย์มาอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการสนับสนุนเงินเพิ่มเติม นอกเหนือจากเงินเดือนให้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน ๘,๐๐๐ บาท แต่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่าต้องเป็นผู้ปฏิบัติงาน ที่ใกล้ชิดกับผู้ต้องขัง หรือผู้คุมเท่านั้น ส่วนเงินประจำตำแหน่งของพยาบาล กรมราชทัณฑ์เพิ่งจะ ได้รับการสนับสนุน จำนวน ๕,๐๐๐ บาท โดยกำหนดเงื่อนไขว่าจะต้องมีใบประกอบพยาบาล วิชาชีพด้วย

นอกจากนี้ การทำงานในเรือนจำมีความกดดันและความเครียด และต้องอยู่เวรยาม ซึ่งปัจจุบันอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอจึงส่งผลให้เจ้าหน้าที่ต้องอยู่เวรยามเพิ่มมากขึ้น และมีช่วงความถี่เพิ่มมากขึ้น บางคนต้องอยู่เวรยามติดต่อกันหลายวัน ซึ่งส่งผลให้เกิดความเครียด และส่งผลกระทบต่อการทำงาน นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ยังถูกร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่ เพิ่มมากขึ้นส่งผลให้เจ้าหน้าที่ย้ายสถานที่ทำงานไปทำงานยังหน่วยงานอื่น

ส่วนที่ ๔ ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการหารือและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นร่วมกับผู้บังคับบัญชา และเจ้าหน้าที่เรือนจำพิเศษ เรื่อง การดูแลสิทธิผู้ต้องขังและการแยกการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาด” สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ข้อสรุป

เรือนจำพิเศษมีบุรีได้รับมอบหมายจากกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม จัดทำเรือนจำต้นแบบการแยกการคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ด โดยมิวัตุประสงค์เพื่อสร้างแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี ให้เป็นไปตามหลักมาตรฐานสากลในการควบคุมผู้ต้องขัง และเพื่อสร้างเรือนจำต้นแบบสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา โดยให้เรือนจำและทัณฑสถานอื่นนำไปปรับใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสม โดยเรือนจำพิเศษมีบุรีได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- **ด้านการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี**

๑. เรือนจำพิเศษมีนบุรีได้แยกสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีออกจากผู้ต้องขังเด็ดขาดไว้ที่แดน ๑๐
๒. แยกห้องควบคุมผู้ต้องขังที่ศาลระหว่างรอการพิจารณาคดี เพื่อให้ผู้ต้องขังที่ฝากใหม่ไม่เกิดความเครียดหรือกดดัน
๓. พื้นที่เรือนนอนมีแยกเรือนนอนให้แก่ผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวในรอบแรก/กระทำ ความผิดครั้งแรก กับผู้ต้องขังที่กระทำ ความผิดซ้ำออกจากกัน

- **ด้านการฝึกอาชีพ**

๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้มีนโยบายและมอบหมายให้ทุกเรือนจำ ดำเนินการฝึกอาชีพให้กับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี เพื่อให้ผู้ต้องขังได้มีความรู้ติดตัวและ สามารถนำไปประกอบอาชีพได้เมื่อได้รับการปล่อยตัว
๒. สำหรับประเด็นแรงงานรับจ้าง เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่มีความสมัครใจใช้แรงงาน เข้าทำงาน โดยกรอกใบสมัครลงลายมือชื่อยินยอม และมีค่าตอบแทนให้กับแรงงานรับจ้าง

- **ด้านการดูแลการรักษาพยาบาล**

๑. เรือนจำจัดให้มีพยาบาลเข้าไปตรวจสุขภาพและดูแลผู้ต้องขังทุกวัน
๒. สำหรับการดูแลสุขภาพจิต เรือนจำพิเศษมีนบุรีมีนักจิตวิทยาประจำอยู่ในสถานที่ ควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี เพื่อให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องขัง
๓. ผู้ต้องขังที่คลอดบุตรระหว่างการถูกควบคุมในเรือนจำ ได้มีการนำข้อกำหนด กรุงเทพมหานคร Rules และข้อกำหนดแมนเดลา-Mandela Rules มาเป็นแนวปฏิบัติ มีการแยกห้อง แม่และเด็กเฉพาะ และได้รับงบประมาณสนับสนุน เช่น นม และอุปกรณ์สำหรับการ ดูแลเด็ก เป็นต้น

- **ด้านการให้คำปรึกษานายความ**

สำหรับสถานที่พบทนายความเรือนจำพิเศษมีนบุรี ได้จัดห้องให้คำปรึกษานายความ แยกเป็นสัดส่วนจำนวน ๒ ห้อง และผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีสามารถพบทนายความได้ ในเวลาราชการ และไม่จำกัดเวลาในการเข้าพบ และได้มีการหารือกับสหทนายความเพื่อจัด ทนายความอาสาให้แก่ผู้ต้องขัง กรณีที่มีความจำเป็นที่ศาลอาจส่งให้ผู้ต้องขังต้องพบทนายความ ในระหว่างพิจารณาคดี

- **ด้านการเยี่ยมญาติ**

เรือนจำพิเศษมีนบุรีได้อนุญาตให้ผู้ต้องขังสามารถเยี่ยมญาติได้ทุกวัน และจัดให้ เยี่ยมออนไลน์ โดยจัดสถานที่แยกออกอย่างเป็นสัดส่วนไม่นำมารวมกับผู้ต้องขังเด็ดขาด

ข้อเสนอแนะ

ตามหลักกฎหมายผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีและไม่ใช่ผู้กระทำความผิด และยังสันนิษฐานให้ผู้นั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ การที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด/ผู้ต้องหา ถูกนำมาควบคุมในเรือนจำระหว่างการพิจารณาคดี มีสาเหตุสำคัญ ๒ ประการ คือ

๑. เป็นผู้ที่ไม่มีหลักทรัพย์ในการประกันตัว ซึ่งถือว่าเป็นความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมประการหนึ่ง

๒. เป็นผู้ที่ศาลไม่อนุญาตให้ประกันตัว

เมื่อผู้ต้องขังดังกล่าวเข้าสู่การควบคุมของเรือนจำตามระเบียบและหลักเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล เรือนจำควรต้องมีวิถีปฏิบัติระหว่างผู้ต้องขังเด็ดขาดกับผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้น กรมราชทัณฑ์ควรต้องกำหนดแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวให้มีความชัดเจน ดังนี้

๑. กรมราชทัณฑ์ควรต้องมีการกำหนดกฎ กติกา และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีหรือญาติทราบถึงสิทธิต่าง ๆ เพื่อเป็นการลดการละเมิดสิทธิของกลุ่มบุคคลดังกล่าวหรือกระทบสิทธิของกลุ่มบุคคลดังกล่าวให้น้อยที่สุด

๒. กระทรวงยุติธรรมควรต้องมีการสนับสนุนงบประมาณให้กับกรมราชทัณฑ์ในการดำเนินงานการแยกการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาด

๓. สำหรับกรณีที่ผู้ต้องขังไม่มีหลักทรัพย์ในการประกันตัว และคำว่าจ้างทนายความเห็นว่า เรือนจำพิเศษมีนบุรีควรมีการให้ความรู้ในเชิงรุกแก่ผู้ต้องขังดังกล่าว ในการยื่นขอรับการสนับสนุนเงินจากกองทุนยุติธรรมเพื่อเป็นหลักทรัพย์ในการขอลปล่อยชั่วคราว และการขอรับความช่วยเหลือหรือสนับสนุนเงินค่าจ้างทนายความ ทั้งจากกองทุนยุติธรรม สภาทนายความ สำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา (ส.ช.น.) และหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีการให้ความช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าว เพื่อให้ผู้ต้องขังเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

๔. การจัดทำประวัติผู้ต้องขังในวันรับตัวเข้าเรือนจำ ควรมีการสอบถามข้อมูลต่าง ๆ จากผู้ต้องขัง เช่น ประวัติครอบครัว มูลเหตุจูงใจกระทำความผิด ข้อกล่าวหาที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด เป็นต้น เพื่อนำไปเป็นข้อมูลปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมนิสัยหรือเยียวยาผู้ต้องขังดังกล่าวได้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๕. เรือนจำพิเศษมีนบุรีควรมีการจัดโปรแกรมเฉพาะ ในการปรับปรุงพฤติกรรมนิสัย และการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังเพื่อแก้ไขการกระทำความผิด และป้องกันไม่ให้ผู้ต้องขังกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

๖. ด้านการส่งเสริมการมีงานทำของผู้ต้องขังที่พ้นโทษ และผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมระหว่าง พิจารณาคดี เรือนจำพิเศษมีนบุรีโดยศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (ศูนย์ CARE) ควรมีการทำงานในเชิงรุกเพิ่มมากขึ้น โดยบูรณาการทำงานร่วมกับกระทรวงแรงงาน หน่วยงาน ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และผู้ประกอบการภาคเอกชน ภาคีเครือข่าย ภาคประชาสังคมเช่นเดียวกับ กรณีที่มีการทำ MOU กับ KFC ที่มีการหางานให้แก่ผู้ต้องขังที่กำลังจะพ้นโทษทำอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งควรมีการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังดังกล่าวได้มีการฝึกอบรบอาชีพตามความสนใจ และสอดคล้องกับตลาดแรงงานที่มีการขาดแคลน เพื่อให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษมีงานทำ สามารถ ดำรงชีวิตในสังคม ดูแลตนเองได้ และไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

๗. เรือนจำพิเศษมีนบุรีและกรมราชทัณฑ์ ควรมีการจัดทำสถิติข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องขัง ระหว่างการพิจารณาว่ามีการกระทำความผิดในคดี/ลักษณะประเภทใด เพื่อเป็นข้อมูล ให้แก่ หน่วยงานด้านการคุ้มครองสิทธิของกระทรวงยุติธรรมนำไปปรับใช้ โดยเฉพาะการให้ความรู้แก่ ประชาชนที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากร หรือเพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชนกระทำความผิด

๘. เรือนจำพิเศษมีนบุรีควรให้ความสำคัญแก่บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในเรือนจำ ในการ สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับ การปฏิบัติตามสิทธิต่าง ๆ ตามหลักมาตรฐานสากล และกระทบต่อสิทธิของบุคคลดังกล่าว ให้น้อยที่สุด

๙. สำหรับประเด็นการขาดแคลนบุคคลกรของเรือนจำพิเศษมีนบุรี ทั้งพยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ อนุศาสนาจารย์ อันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน ที่มีความกดดัน มีความเครียด และความปลอดภัยในการทำงาน รวมทั้งค่าตอบแทนที่ไม่เพียงพอ ในการดำรงชีวิต ดังนั้น เรือนจำพิเศษมีนบุรีและกรมราชทัณฑ์ควรมีมาตรการสร้างแรงจูงใจ การทำงานเพิ่มมากขึ้น และกำหนดคุณสมบัติผู้ที่เข้ามาปฏิบัติงานแต่ละตำแหน่งอย่างเหมาะสม และไม่กำหนดคุณสมบัติที่สูงเกินไป รวมทั้งควรเพิ่มบุคคลกรหรือเจ้าหน้าที่ในการควบคุมดูแล ผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำ เพื่อไม่ให้เจ้าหน้าที่ต้องรับภาระงานที่ มากเกินไป ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่เจ้าหน้าที่ย้ายไปทำงานในหน่วยงานอื่น ๆ

ส่วนที่ ๕ ประมวลภาพการเดินทางศึกษาดูงาน เรื่อง “การดูแลสิทธิผู้ต้องขังและการแยกการควบคุมผู้ต้องขัง ระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาด” ณ เรือนจำพิเศษมีนบุรี

จากการเดินทางศึกษาดูงาน เรื่อง “การดูแลสิทธิผู้ต้องขัง และการแยกการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาด” ณ เรือนจำพิเศษมีนบุรี คณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการได้ลงดูพื้นที่ภายในเรือนจำพิเศษมีนบุรี

รายงานสรุปการเดินทางศึกษาดูงาน เรื่อง การดูแลสิทธิผู้ต้องขังและการแยกการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาด”
ของคณะอนุกรรมการด้านสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพ ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพและการคุ้มครองผู้บริโภค ภูมิสถา
วันพฤหัสบดีที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ ณ เรือนจำพิเศษมีนบุรี กรุงเทพมหานคร

รายงานสรุปการเดินทางศึกษาดูงาน “เรื่อง การดูแลสิทธิผู้ต้องขังและการแยกการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังเด็ดขาด”
ของคณะอนุกรรมการด้านสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพ ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพและการคุ้มครองผู้บริโภค วุฒิสภา
วันพฤหัสบดีที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ ณ เรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร

